

TWICKEL: UMFASSUNGSWEG

ROUTE 11 km

De Umfassungsweg omvat 'het hart' van landgoed Twickel en geeft een goede indruk van de verscheidenheid van het Twentse landschap; door bos- en weidegebied, langs akkers en over het mooie vlonderpad.

Stichting Twickel.

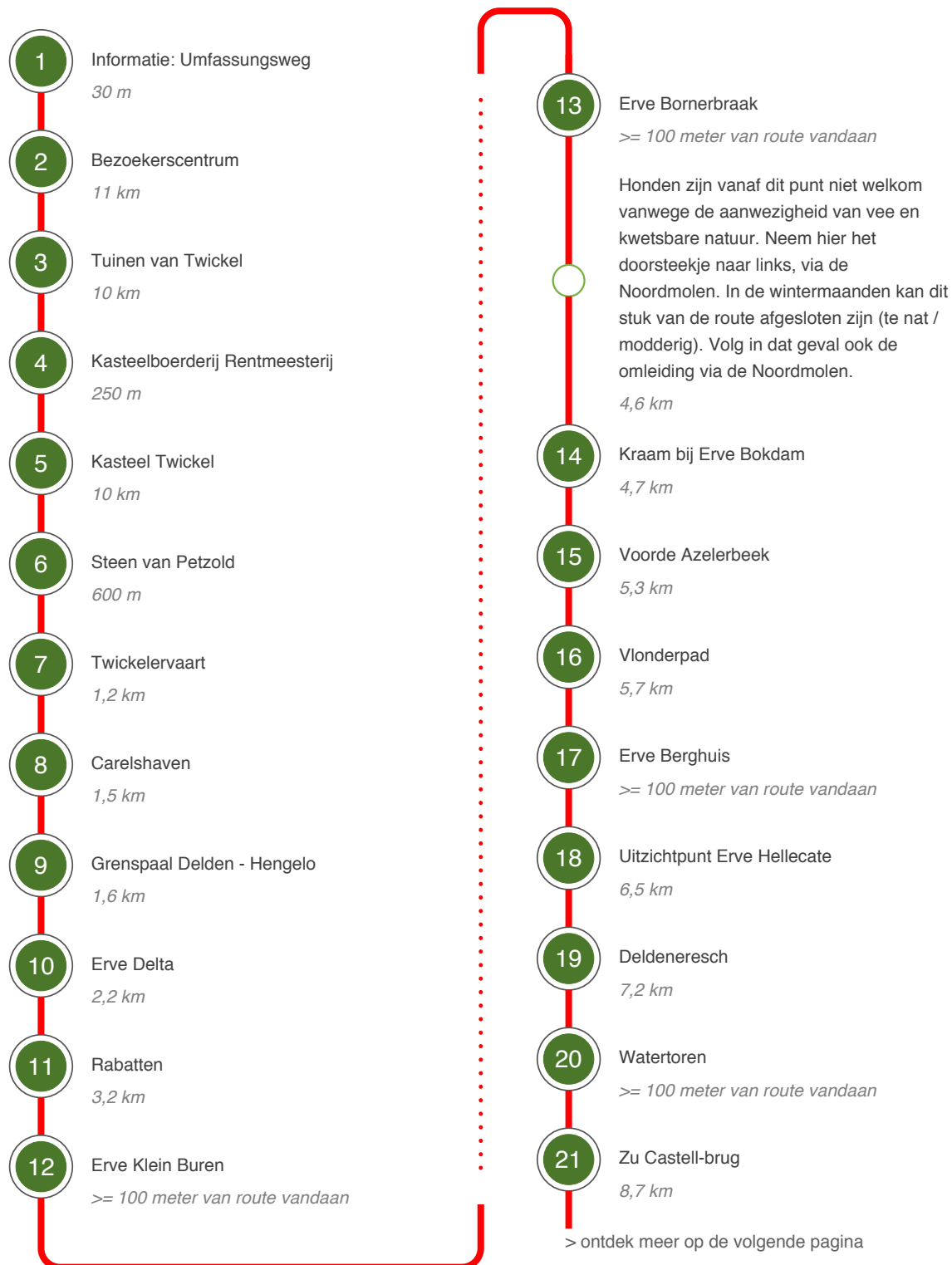
Twickel: Omfassungsweg

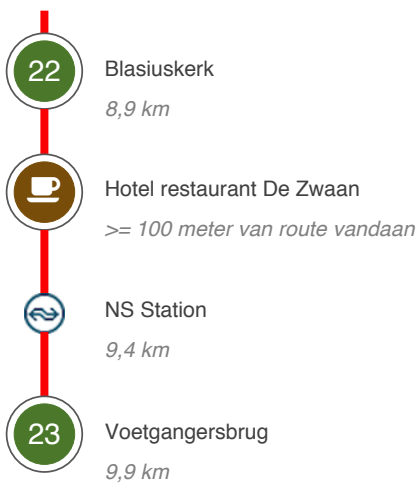
Twickel: Umfassungsweg

Hoe kom ik bij het startpunt?

Startpunt: Bezoekerscentrum Landgoed Twickel, Twickelerlaan 7, Ambt Delden. Parkeren: 3 euro OV: circa 10 minuten wandelen vanaf station Delden naar startpunt.

Vervolg route

Einde van de route

Twickel: Umfassungsweg

11 km

1

Informatie: Umfassungsweg

Umfassungsweg

Deze route dankt zijn naam aan de Duitse landschapsarchitect Petzold, die rond 1890 in opdracht van baron Van Heeckeren van Wassenaer veel heeft betekend voor landgoed Twickel. Het pad omvat 'het hart' van landgoed en geeft een mooie indruk van de verscheidenheid van het Twentse landschap.

Jachtpalen

De route voert o.a. langs kasteel, bos, via halfopen weiden en over het vlonderpad door natuurgebied Koematenveld. De Umfassungsweg is met paaltjes uitgezet. De vorm van de paaltjes is geïnspireerd op de Jachtpalen van het van het landgoed.

2

Bezoekerscentrum

Bezoekerscentrum

Tegenover het parkeerterrein ligt het bezoekerscentrum/landgoedwinkel van Twickel. In dit entreegebouw naar het huispark kun je informatie over het landgoed krijgen en Twickel-artikelen kopen, zoals tafellinnen, wijn, honing en streekproducten van pachters: o.a. kaas, bier en Twents landvlees.

Openingstijden

Open van april t/m oktober, woensdag t/m zondag 10.00 - 17.00 uur. Van nov t/m mrt, vrijdag t/m zondag 11.00 - 16.00 uur.

Tuinen van Twickel

Tuinen van Twickel

Kasteel Twickel staat bekend om haar mooie 'huispark'. De tuinen zijn door verschillende generaties aangelegd en geven een goed beeld van de tuingeschiedenis sinds de renaissance.

Formele tuin

Zo is er een formele tuin met strak gesnoeide figuren van taxus en buxus. De siertuin in Victoriaanse stijl is een ontwerp van de laatste barones. Het omringende park met waterpartijen werd in de 18e en 19e eeuw aangelegd in Engelse landschapsstijl.

Rotstuin

Achter de oranjerie ligt de zogenaamde rotstuin. Deze bordertuin is ontworpen door de laatste eigenaresse van Twickel, Barones van Heeckeren van Wassenaer. Tot op hoge leeftijd heeft zij zelf veel in deze tuin gewerkt.

<http://www.twickel.nl/CM/PAG000014781/Bezoekersinformatie.html> (Openingstijden tuinen)

Kasteelboerderij Rentmeesterij

Rentmeesterij

In de jaren vijftig van de vorige eeuw werd hier nog geboerd. Na een grote verbouwing in 1993 is het kantoor van stichting Twickel hier gevestigd; de rentmeesterij.

Kasteel Twickel

Kasteel Twickel

Centraal op landgoed Twickel ligt het kasteel. De oudste delen, waaronder de toren aan de voorzijde, stammen uit de 15e eeuw. Door de eeuwen heen is het kasteel flink veranderd. Zo zijn de 'bouwhuizen' met paardenstallen en koetshuis op het voorplein bijgebouwd in de 18e eeuw.

Huis to Eysinc

Landgoed Twickel is ontstaan in de middeleeuwen. De oudste vermelding van een huis op de plek van het huidige kasteel is uit 1347. In dat jaar kocht Herman van Twickelo het 'Huis to Eysinc', zoals het in de koopakte genoemd werd. Deze akte is een van de oudste stukken in het huisarchief van Twickel.

Families

Tussen 1347 en 1953 is Twickel steeds vererfd van vader op zoon of dochter. Zo kwam het landgoed achtereenvolgend in bezit van de families Van Twickelo, Van Raesfelt, Van Wassenaer Obdam en tot slot Van Heeckeren van Wassenaer.

Kinderloos

De laatste eigenaresse, barones Van Heeckeren van Wassenaer, gravin Van Aldenburg Bentinck, had geen kinderen en besloot Twickel in 1953 in een stichting onder te brengen om het als natuur- en cultuurmonument in stand te houden.

Bewoond

Een van de doelen van de stichting is dat het kasteel bewoond blijft. De Barones woonde er tot haar dood in 1975. Nu woont er een van haar achterneven, Roderik Graf zu Castell-Rüdenhausen. Omdat het kasteel bewoond is en het interieur kwetsbaar, is het beperkt open voor publiek.

<http://www.twickel.nl> (Meer informatie?)

Steen van Petzold

Petzold

Landschapsarchitect Carl E.A. Petzold (1815-1891) heeft veel gedaan voor Twickel. Hij ontwierp o.a. het 'overpark', het landschappelijke park tegenover het kasteel. Deze gedenksteen ligt langs het door Petzold aangelegde pad naar Carelshaven.

Bijl

Op de steen staat de tekst die hij ooit schreef in het gastenboek van Twickel. In het Nederlands vertaald: 'De landschapsarchitectuur is schilderen in de natuur. Het werktuig voor de totstandkoming is de spade. Het werktuig voor het behoud en de uitbouw is de bijl'.

Twickelervaart

Twickelervaart

Wat nu een slootje lijkt, was vroeger een 'vaart'. Rond 1800 voeren hier vrachtboten met handelswaar van Carelshaven (vroeger een haven met herberg, nu een hotel) via de Regge naar allerlei plekken in Nederland zoals Zwolle en Amsterdam.

Carelshaven

Een van de bewoners van Twickel, Carel van Wassenaer, liet de vaart rond 1775 graven. Bij het eindpunt van de vaart kwam een haventje met schippersherberg, die naar hem werd vernoemd: 'Carelshaven'.

Linnen

Zo'n 100 jaar lang vervoerden kleine vrachtschepen - de zogenaamde 'zompen' - turf, voedsel en gezaagd hout naar Delden. Op de terugweg namen ze vooral linnen mee, dat op de beurs in Amsterdam werd verhandeld.

Carelshaven

Carelshaven

Rechts van het pad is begin 2020 een nieuwe vijver gegraven. Deze staat symbool voor de vroegere 'haven van Carel'. Rond 1800 voeren hier vrachtboten af en aan. Carelshaven is tegenwoordig een hotel/restaurant. Het bevindt zich aan de overkant van de weg.

Houtzagerij

Carel van Wassenauer liet naast Carelshaven ook een houtzaagmolen bouwen. Hij kon dit betalen door zijn 'gunstige' huwelijk: Carel was getrouwd met de rijke Amsterdamse koopmansdochter Jacoba Elisabeth van Strijen. De molen is er al lang niet meer, maar de houtzagerij van Twickel draait nog volop.

Zompen

Zo'n 100 jaar lang vervoerden kleine vrachtschepen - de zogenaamde 'zompen' - turf, voedsel en hout naar Delden. Op de terugweg namen ze vooral linnen mee, dat op de beurs in Amsterdam werd verhandeld.

<https://www.carelshaven.nl> (carelshaven.nl)

Grenspaal Delden - Hengelo

Grenspaal

Landweren en grenspalen vertellen een verhaal over begrenzen en bewaken. Om een inkijkje in de geschiedenis te geven, worden op bepaalde plekken in Twente grenspalen herplaatst. Eén van die plekken is de vroegere grens tussen Delden en Hengelo; de plek waar u nu ongeveer staat.

Originele paal

Een foto uit 1971 toont de originele paal van Bentheimer zandsteen met daarop de inscriptie SD N18, wat staat voor 'Schoutambt Delden', steennummer 18. Deze nummering lees je terug in het proces-verbaal van 1820. De burgemeester markeerde in die tijd zelf de grens via genummerde stenen of palen.

Erve Delta

Replica

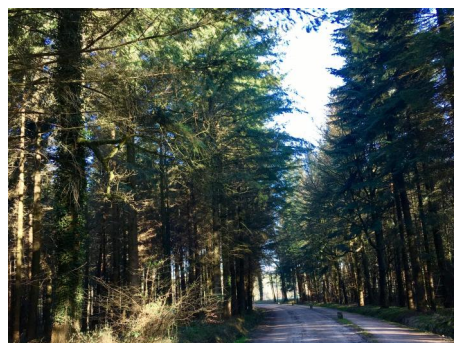
De originele grenspaal tussen Hengelo en Delden is bij de aanleg van de N346 in 1971 zoekgeraakt. Een replica van de paal werd in 2020 geplaatst i.s.m. de werkgroep Markegrenzen Hengelo.

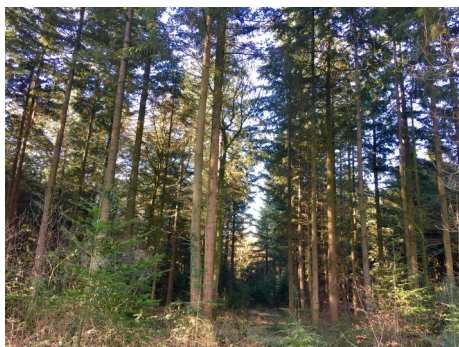

Rabatten

Rabatten

Links en rechts van de Hamsweg zie je zogenaamde 'rabatten'. Het zijn dammetjes waarop bomen zijn geplant, met daartussen greppels voor waterafvoer. Deze methode van bosbouw werd in de 19e eeuw veel toegepast tussen Delden en Hengelo, omdat de grond te nat was om bos te planten.

Erve Klein Buren

Erve Klein Buren

Rond 1950 heeft Twickel zo'n 150 verpachte boerderijen. Vanaf 1960 komt het accent te liggen op de veehouderij. Anders dan voor akkerbouw is relatief weinig ruimte nodig voor intensieve veeteelt. Met grote stallen met veel dieren kon de kostprijs laag worden gehouden.

Historisch landschap

In het historisch waardevolle landschap van Twickel, was vaak geen ruimte voor grote ligboxstallen of bedrijfsgebouwen. Daardoor is het aantal actieve pachters teruggelopen tot circa vijftig. Veel boerenbedrijven zijn woonboerderijen geworden.

Pakt van Twickel

Om toch het agrarische karakter van het gebied te behouden is samen met provincie, gemeenten en waterschap het 'Pact van Twickel' gesloten, dat o.a. herstel van oude landschappen, aanleg van nieuwe natuur en maatregelen ter versterking van de landbouw omvat.

13

Erve Bornerbraak

Erve Bornerbraak

Dit is een karakteristiek woonhuis, in 1905 ontworpen door architect Uiterwijk. Oorspronkelijk is het gebouwd als dienstwoning voor de bosbaas van Twickel, tegenwoordig is het in gebruik als woonhuis.

14

Kraam bij Erve Bokdam

Erve Bokdam

Erve Bokdam wordt al in 1434 genoemd en is vanaf 1682 in bezit van Twickel. Het staat op het de grens tussen heide- en bosgebied Bornseveld en het weidegebied langs de Azelerbeek. Erve Bokdam doet mee aan het project 'Boeren voor natuur'. Hier is een picknickplaats.

Azelermeen

De Azelermeen is een laaggelegen, vochtig weidegebied waarin landschapsarchitect Petzold rond 1890 boomgroepen liet planten. Door dit half open landschap liet hij een weg aanleggen, die moest aansluiten op de Umfassungsweg. Door zijn overlijden is het ontwerp slecht deels gerealiseerd.

15

Voorde Azelerbeek

Voorde

Over de Azelerbeek ligt een moderne variant van de 'voorde' - een oud begrip voor doorwaadbare plek in rivier of beek. Deze voorde is eigenlijk een lage dam met een 'duiker' eronder, die alleen bij hoge waterstanden overstroomt.

Vlonderpad

Vlonderpad

Door het natte heidegebied Koematenveld is een bijzonder houten voetpad aangelegd.

Door de combinatie met de lage naaldbomen, doet dit natuurgebied een beetje 'buitenlands' aan.

De Krudopbrug die toegang biedt naar het vlonderpad, is genoemd naar Edzard Krudop, voormalig voorzitter van stichting Twickel. De brug is een ontwerp van Michael van Gessel. De palen verwijzen naar de jachtpalen van Twickel, die vanouds de grenzen van het jachtgebied markeren.

Erve Berghuis

Erve Berghuis

Deze boerderij wordt al in de Middeleeuwen vermeld en is altijd in eigendom geweest van Twickel. Oorspronkelijk stond de boerderij aan de zandweg die vanaf de voormalige windmolen bij Delden over de es naar Almelo liep

Hallehuis

Bijna alle boerderijen van Twickel behoren tot het 'hallehuis-type'; een rechthoekige plattegrond met een laagaflopend dak. Dit soort boerderijen zie je veel in het oosten en midden van Nederland. In de 2e helft van de 19e eeuw zijn de lemen wanden en strodaken vervangen door stenen en dakpannen.

Bijgebouwen

Op veel erven staan nog de traditionele houten Twickel schuren. Soms ook nog het kippenhok, de hooiberg en de wagenloods, vaak met de door Twickel voorgeschreven vormgeving met o.a. de zwartwitte luiken. Soms zie je op het erf ook nog de boomgaard, moestuin, bleek en waterput.

Uitzichtpunt Erve Hellecate

Erve Hellecate

Erve Hellecate ligt in een rechte lijn richting de Twickelerlaan. Het houten plateau is ontworpen door landschapsarchitect Van Gessel.

Deldeneresch

Deldeneresch

Typisch voor het Twentse landschap zijn de glooiende essen: hoger gelegen landbouwgronden. Bij de meeste essen is de glooiing in de middeleeuwen ontstaan. In die tijd vond bemesting plaats door het opbrengen van heideplaggen met schapenmest. Daardoor ontstond geleidelijk een verhoging van de bodem.

Stuwwal

Bij de Deldeneresch ontstond de glooiing al eerder, in de voorlaatste ijstijd. Deze es ligt namelijk op het noordelijke deel van de stuwwal van Delden. In de voorlaatste ijstijd zorgde het kruinende ijs ervoor dat afzettingen als grote schubben dakpansgewijs op elkaar werden gestapeld.

Verstuiving

In de laatste ijstijd was er weinig vegetatie wat leidde tot veel erosie (verstuiving). Hierdoor ontstonden dekzandruggen die niet erg vruchtbaar waren. In de middeleeuwen werd ook hier bemest met heideplaggen en dat zorgde voor (extra) ophoging.

Watertoren

Watertoren

Deze watertoren werd in 1894 gebouwd naar een ontwerp van architect Halbertsma. De toren heeft een hoogte van 37,50 meter. In het reservoir is ruimte voor 200 m³ water.

De toren is gebouwd in opdracht van de laatste baron van Twickel, Rodolphe van Heeckeren van Wassenaer, en voorzag kasteel en inwoners van Delden van drinkwater. Inmiddels is het een monument, maar nog steeds in gebruik.

Zu Castell-brug

Rondweg

De belangrijke handelsroute van West-Nederland naar Twente en Duitsland liep vroeger dwars door het stadje Delden. Na WOII werd dit onhoudbaar; daarom is de smalle strook tussen Delden en het park van Twickel in 1972 rondweg geworden.

Verbinding stad en landgoed

In het voorjaar van 2017 is deze voetgangersbrug geplaatst, naar een ontwerp van landschapsarchitect Micheal van Gessel. De brug past in een groter plan dat herstel van de verbinding tussen het stadje Delden en landgoed Twickel beoogt.

Graf Zu Castell-Rüdenhausen

De brug is vernoemd naar de vorige bewoner van kasteel Twickel: Christian graf zu Castell-Rüdenhausen.

Blasiuskerk

Blasiuskerk

De oudste vermelding van Delden is van 1036. Het was toen waarschijnlijk nog een buurschap. In 1118 wordt de kerk (nu Oude Blasius) voor het eerst genoemd. De bisschop van Utrecht schonk de kerk toen aan het Kapittel van Sint-Pieter in Utrecht. De oudste delen van de kerk zijn uit de 12e eeuw.

Stadsrechten

Delden kreeg in 1333 stadsrechten, vandaar dat we het een stad mogen noemen. Een kleintje weliswaar, want het heeft maar 7.300 inwoners. Sinds 2001 is Delden onderdeel van de gemeente Hof van Twente. Aan het stratenpatroon en bebouwing kun je zien dat Delden in de middeleeuwen is gebouwd.

Hotel restaurant De Zwaan

Hotel & Brasserie De Zwaan ligt in het centrum van de historische vestingstad Delden. Terras aan de straatkant.

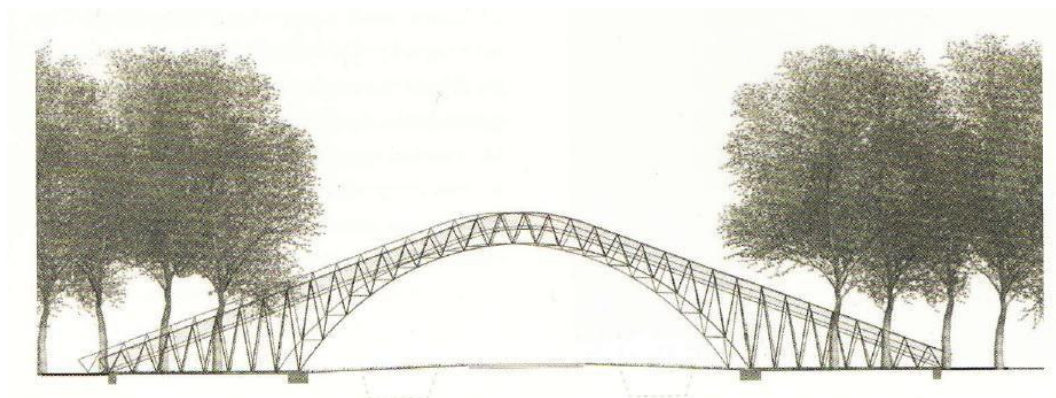

<https://www.dezwaandelden.nl> (Hotel Brasserie De Zwaan)

Voetgangersbrug

Tien meter hoge brug

Met de komst van de rondweg in de jaren 70 werd de verbinding tussen Delden en landgoed Twickel doorgesneden. Landschapsarchitect Michael van Gessel ontwierp een tien meter hoge brug die de historische looproute weer moet herstellen.

Staal

De loopbrug is geïnspireerd op staalconstructies uit de 19e eeuw, zoals de Eiffeltoren. Aan de andere kant van de brug staat een 'handwijzer' (bordje) met steden erop. Deze duidt op de reislust van de bewoners van het kasteel in de 18e en 19e eeuw.

Eiffeltoren

"Parijs heeft de Eiffeltoren, New York het Empire State Building en Delden heeft nu de nieuwe voetgangersbrug", aldus dhr. Van den Wall Bake, voorzitter Stichting Twickel, bij de opening van de brug in 2016.